

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Sectio III. De Societate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63780)

SECTIO III.

De Societate.

Art. 1.
DENATU-
RA SOCIE-
TATIS.

Societas
est Contra-
ctus

§. 79.

Inter contractus, per quos collocatur pecunia ad lucrum, frequentem ac proficuum habet usum Societas, quæ est, Contractus consensualis bonæ fidei de re vel opera honesta, ad commodiorem usum & uberiorem questum in commune conferenda. Agemus de ejus I. Natura. II. Honestate. III. Pactis adji-
ci solitis.

§. 80.

Consen-
sualis

Societas mutuo consensu perficitur, differtque per hoc à Communione, quæ etiam fortuita est & necessaria. (a) Et quidem solus consensus constituit socios, antequam quidquam ab iis actu præstetur, etiam tacitus, facto vel non facto declaratus. (b) Si de animo non liquidè constet, præsumptio-
ni locus datur. (c)

(a) Communio est effectus Societatis: sæpe tamen Communio stat absque omni Societate. Cum Societate res communis est inter eos, qui pariter eandem rem emerunt: sine Societate communis est inter eos, quibus eadem res testamento legata est. L. 2. ff. Commun. divid.

(b) Si mihi & tibi eadem merces aut pecuniæ ex legato obve-
niant, earum communionem habemus, Societatem non habemus. Si verò easdem omnes, te conscio nec contradicente, in negotiationem impendam, Societatem contrahimus per consensum tuum, non facto declaratum: si te ignaro id faciam, tu tamen lucri ex negotiatione percepti partem tibi oblatam accipias, consensum in societatem sufficienter declarasti facto.

(c) L. 44. ff. pro socio. L. 13. pr. ff. de præscript. verbis.

§. 81.

Bonæ fidei,

Judicium pro socio bonæ fidei est, sequendumque in emer-
gentibus dubiis arbitrium boni viri. (a) Exuberat insuper
fides

fides in hoc contractu, non nisi fiducia amicitiae inito, adeo ut Societas jus quodammodo fraternitatis in se habeat. (b) Unde etiam operæ & pecuniæ collatæ, sincero animo ad destinatum finem impendendæ, & suo tempore reddendæ sunt. In hoc si sociorum unus deficiat, præstare debet, quod focii interest. (c)

(a) L. 78. ff. pro socio.

(b) L. 63. princ. ibid.

(c) L. 60. ibid.

§. 82.

A sociis in commune conferuntur *Res*, id est, pecuniæ, *Dere*, merces, nomina, animalia, prædia, aliæque omnia mobilia & immobilia, pretio æstimabilia, quæ commodiorem usum ad uberiolem quæstum præstare possunt.

§. 83.

Societatem uno pecuniam conferente, alio operam, posse contrahi magis obtinuit: (a) quia sæpe opera alicujus pro pecunia valet. (b) (§. 22.)

(a) L. 1. C. pro socio.

(b) §. 2. Inst. de societ.

§. 84.

Rem & operam, quæ in commune confertur, aut de qua inter socios convenitur, honestam & licitam esse oportet. (a) Nam si maleficij societas coita sit, constat nullam esse societatem: (b) quia delictorum turpis atque fæda communio est. (c)

(a) Non potest iniri societas circa usuras illicitas, furta &c.

(b) L. 57. ff. pro socio.

(c) L. 53. ibid.

§. 85.

Commodiorem usum intendunt & obtinent focii. *Commodius* impendo industriam meam, adjutus pecunia tua: *Commodius* *Ad commodiorem usum,*

Diff. III.

F

dius ad utiles fines impendis pecuniam tuam, accedente industria mea. Unde opportunam esse societatem experimur ad mercatorum commercia: ad perficienda & edenda scientiarum insignia monumenta, quibus unius hominis nec ingenium, nec facultates sufficiunt: ad fabricandas merces cuius provinciae necessarias: ad eruenda metalla, mineralia &c. (§. 28.)

§. 86.

*Et uberio-
rem qua-
estum.*

Si commodiorem usum praestat societas, hoc ipso etiam promovet uberio-rem quaestum. Steriles saepe essent unius labores, nisi irrigarentur alienis pecuniis: steriles pecuniae, nisi foecundarentur aliena industria. Nemo se hoc contractu, quo lucri partem cedere jubetur socio, facile implicaret, nisi quaestum uberio-rem ex eo se obtenturum speraret.

§. 87.

*In commu-
ne confe-
renda:*

Pecunia, res vel opera in commune conferenda sunt. Unde si quis nec operas, nec res, communis lucri causa, conferens, ad partem lucri admittatur, quin ipse vicissim lucri sui participes socios faciat; benevola donatio est, nequaquam societas.

§. 88.

*Hac com-
muniore-
spicit rem
ipsam, vel
usum, vel
lucrum.*

Potest conferri, vel res ipsa principalis, ita ut dominium huius rei, pecuniae &c. fiat omnibus sociis commune: (a) vel solus ejus usus: (b) vel solum lucrum, ita ut dominium rei collatae maneat apud solum conferentem: (c) quo casu tamen Societas bene discernenda est à Locatione, quando ei, qui industriam tribuit, assignatur in stipendium aliquota pars lucri. (d)

(a) Sic pecunia censetur fieri communis etiam quoad dominium, si singuli socii pecuniam conferunt, licet inaequalem. Habent enim singuli in tota massa collatae pecuniae, vel in mercibus inde comparatis dominium pro parte.

(b) Sic Libri, supellex &c. ad usum communem conferri possunt.

(c) Hoc

- (c) Hoc plerumque censetur contingere, si unus pecunias, alter industriam conferat; videntur enim velle solum lucrum commune facere. Sic etiam quando prædium meum colendum trado socio, ipsum prædium non fit commune inter nos, sed sola utilitas & fructus. *l. 25. §. 6. ff. Locati.* Hinc soluta societate fors periisse, aut salva mansisse creditur suo domino, qui eam contulit. Exempla talis societatis habemus in *l. 44. & 58. pr. ff. pro socio.* Nec in priori Lege margarita, nec in posteriori equus communicatur, sed tantummodo societas contrahitur circa pretium ex iis redigendum. Unde si ante venditionem margarita vel equus pereat, domino suo perit.
- (d) Sic Mercatores, ut famulos ad majorem industriam stimulent, certam lucri quotam in stipendium promittunt. Sic aliquota pars eruti metalli conceditur iis, qui fossoribus invigilant. Nulla hæc intercedit Societas, sed Locatio: lucrum enim totum cedit conductori operarum; in pretium autem earum assignatur aliquota pars fructuum, æqualitate data inter æstimabilitatem operæ & spem fructuum.

§. 89.

Ex modo, quo res vel opera in commune confertur, tripliciter fieri solet Societas. I. Quando plures eam inter se ineunt ita, ut quidquid in hac Societate agitur, qualiscunque contractus cum extraneis celebratur, omnia ista fiant nomine omnium, seu totius Societatis. II. Quando duo ita inter se junguntur, ut unus duntaxat pecuniam conferat, quin præterea laborem aliquem aut curam ullam in se suscipiat, sed omne onus rejiciat in socium, qui vel solam industriam ac operam in negotiatione collocat, vel etiam exiguam pecuniæ summam confert. III. Quando plures ita inter se conveniunt, ut quilibet suo nomine negotietur; elapso tamen anno conveniant, rationes negotiationis, lucri vel damni, inter se reddituri.

§. 90.

Alia societatis divisio desumitur ex quantitate rerum in societatem collatarum. Nam alia est I. *universalis*, qua uni-

F 2

versa

*Vel ex
quantitate
rerum.*

44 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.

versa bona presentia & futura communicantur. (a) II. Alia Generalis, qua illa tantum, quæ ex quæstu veniunt, in commune conferuntur. (b) III. Alia Singularis, quando vel certæ rei, operæve, vel negotiationis causa societas initur. (c)

(a) L. 3. §. 1. l. 73. §. 1. ff. pro socio.

(b) L. 7. & 8. ibid.

(c) L. 5. pr. l. 52. §. 5. ibid.

Art. 2.

DE HONORIBUS
STATE SOCIETATIS.

Societas
est utilis
Reipublicæ:

§. 91. Utilissimum Republicæ esse Societatis contractum, nemo inficiabitur. I. Cum omnes, qui etiam mercaturam non profitentur, possint hac ratione justum lucrum ex pecuniis suis acquirere. II. Cum in ejusmodi societatem plerumque veniant superflui divitum nummi, qui absque hoc instituto steriles remansissent in cistis. III. Cum multi, quibus ad commercia stabilienda nil præter pecunias deficit, possint hac ratione industriam suam, absque hoc subsidio languentem, ad Republicæ commodum exercere. IV. Cum pluriimi artifices ad sustentandam familiam suam occupentur, quorum opera pauci, nisi ex contractu Societatis adjumentum obtinerent, uterentur. V. Cum Principes ex vectigalibus, aliisque oneribus, quæ mercimoniis imponuntur, ingens trahant emolumentum, carituri eodem, nisi societatum conjunctio mercaturam animaret. (a)

(a) Vid. SAVARY *Le Parfait Negociant. tom. 1. part. 2. l. 1. c. 1.* ubi plura recenset Edicta, quibus Reges Galliarum animant Nobiles ad ejusmodi Societates cum Mercatoribus, ineundas.

§. 92.

Conformis
Charitati: Charitati vix alium contractum permutatorium habemus conformiorem, quam societatem, utpote qua vires & operas nostras aliis communicamus, & ad communionem lucri ab aliis admittimur, affectu Fraternitatis æmulo.

§. 93.

§. 93.

In eo potissimum laborandum est, ut æqualitate inter socios servata, *Justitiæ* leges non violentur. Communio-^{Et Justitiæ, si servetur æqualitas} nem inducit Societas: (§. 87. 88.) consequenter dat jus in re, quæ & quatenus communis est: (a) cùm igitur ad quemvis rei suæ commoda & incommoda pertineant, facile colligitur, æqualitatem inter socios servandam potissimum respicere I. Ad communionem *lucrum*: II. Ad communionem *damni*. Æquum est enim, ut socius, cujus participavit *lucrum*, participet & *damnum*. (b) & vicissim secundum naturam est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda. (c)

(a) L. 46. ff. de rit. nupt. l. 25. §. 1. ff. de V. S.

(b) L. 55. ff. pro socio.

(c) L. 10. ff. de R. J.

§. 94.

Quod deductis sinistris casibus, detrimentis & impen-^{Circa communionem lucrum & damni} sis ratione societatis toleratis, deductaque, quæ collata fuerat, pecunia, ex negotiatione ad societatem pertinente superest, id finita societate *lucrum* est, consistens in pecunia præsentem, rebus vendibilibus, debitis exigibilibus: si illis deductis nihil præter communem sortem relinquatur, *lucrum* nullum est: si ne quidem pecunia collata superfit, vel si impensæ superent collatam pecuniam, quod deficit, *damnum* est. Intelligitur hoc de lucro vel damno absolute sumpto intuitu totius societatis, quod non nisi finita societate, vel saltem quoties rationes utrinque comparantur, determinari potest. Interea tamen varia commoda, vel incommoda contingunt societati, quæ *lucrum* vel *damnum* nomine solent appellari. E. G. Cajus & Sempronius communi nomine negotiantur *Francofurti* & *Augustæ*. In hoc loco infeliciter rem gerunt, gravi negotiationis suæ incommodo: in priori

loco rem communem magno augment emolumento. Nec
damnum pati, nec lucrum fecisse simpliciter dicendi sunt,
donec detrimentum Augustanum cum lucro Francofurtens-
si comparetur.

§. 95.

*Juxta
sequentes
Regulas.*

Divisio lucri vel damni inter socios, in diversis casibus
implicatum habet negotium, cujus determinatio fit ex Ma-
thesi ad Jus applicata. (a) Ad præsens institutum sufficiunt
generales quædam regulæ.

(a) Vid. WOLFIUS *de Jure nat. p. 4. §. 1345. seqq.* & Arithme-
tici passim, ubi agunt de Regula Societatis, seu Consortii.

§. 96.

*I. Partes
lucrisunt
æquales.*

Si partes lucris non fuerint nominatim societati adjectæ,
æquales eas esse constat, (a) æqualitate non arithmetica,
sed geometrica, pro rata nempe pecuniæ vel operæ col-
latæ. (b)

(a) *L. 29. pr. ff. pro socio. §. 1. Inst. de societ.*
(b) *L. 6. l. 8. ff. eod.*

§. 97.

*II. Ser-
vanda est
proportio
rerum col-
latarum.*

Æquum est, ut duas partes lucris vel tres habeat, qui
plus contulit societati, vel pecuniæ, vel operæ, vel cujus-
cunque alterius rei. (a) Tali enim ratione conferens gerit
duas vel tres personas juxta proportionem rei vel operæ in
fortem collatæ. (b)

(a) *L. 29. cit.* Unde si Cajus centum, Sempronius alia centum,
unâque suam operam conferat, quæ iridem æstimatur centum;
Cajo obtinget tertia pars lucris; reliquæ duæ partes Sempronio.
(b) Hæc proportio dependet ab æstimatione rei vel operæ: æsti-
matio autem non consistit in indivisibili, sed suam habet latitu-
dinem; tum quia, sicut in emptione, pretium datur summum,
medium & infimum: tum quia æstimatio ex variis circumstan-
tiis juxta prudens hominum judicium modò crescit, modò de-
crescit, ob majora pericula, majorem negotiandi dexteritatem &c.

§. 98.

§. 98.

Eadem debet esse proportio damni, quæ est lucri. Qui III. Eadem
 lucri deductis deducendis residui trientem consequitur, susti-
 nebit quoque trientem damni, quod fortè ex infelici nego-
 tiatione emergit. (a) Damnum æquè ac lucrum, juxta <sup>quæ lucri
 proportio
 est.</sup> proportionem fortis æquale sit oportet. Nam qui duplum
 contulit, duplicem repræsentat personam in societate: (§.97.)
 sicut igitur duplicatum capit lucrum, sic vice versa duplica-
 tum sentire debet damnum: periculum enim majoris dam-
 ni compensatur per spem majoris lucri.

(a) Eadem est ratio, siue integri lucri & damni computatio fiat
 finita societate; siue particularia commoda & incommoda, quæ
 durante societate eveniunt, considerentur. E. G. Cajus confert
 mille, Sempronius duo millia: in communi negotiatione Fran-
 cofurri lucrantur sexcenta, Augustæ patiuntur damnum trecen-
 torum. Cajus sicut ex Francofurtensi lucro pro rata acquiri-
 ducenta, sic damnum Augustanum attingit ipsum quoad cen-
 tum: adeoque comparatis omnibus Cajus ex pecunia in socie-
 tatem collata lucratur centum, Sempronius ducenta.

§. 99.

Ut damni & lucri divisio ex æquitate fiat, dispicien-
 dum accuratè est, ad quid sit inita societas, & quarum re-
 rum inducta communio: & exinde æstimandum, an res
 societati pereat, vel uni tantum socio; (a) & vicissim an
 lucrum societati accedat, vel uni ex sociis.

IV. Socie-
 tati acce-
 dit lu-
 crum vel
 damnum
 rei com-
 munis.

(a) Exemplum habemus in l. 58. princ. ff. pro socio. Cùm tres equos
 haberes & ego unum: societatem coimus, ut accepto equo meo,
 & quadrigam venderes, & ex pretio quartam mihi redderes.
 Si ante venditionem equus meus mortuus sit, societas non cen-
 setur manere; nec ex pretio equorum tuorum pars debebitur.
 Non enim habendæ quadrigæ, sed vendendæ coitam socie-
 tatem, præsumere licet. Non igitur equorum communio fuit,
 sed pretii ex quadriga vendita redigendi. Meus itaque equus
 mihi

48 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.

mihī perit, nec pretii pars ad me perveniet, cū istud non obtineatur ex re mihī communi. Aliud exemplum præbet §. primus ejusdem legis.

V. Pacta
iusta ser-
vanda
sunt.

§. 100.

Cū contractus ex conventionē legem accipiant; pacta in contractu societatis, præsertim circa lucri, damni vè communionem inita, servanda sunt, nisi vel substantiam societatis evertant, vel jure positivo prohibeantur, vel naturalem æquitatem violent, ponendo inæqualitatem, quæ aliunde non compensetur.

§. 101.

VI. Potest
pacto in-
duci inæ-
qualis par-
ticipatio
lucris &
damni.

Societas ex natura sua inducit communionem, unde ex æquitate fluit participatio lucris vel damni: hæc profus tolli per pactum non potest; plenior tamen vel restrictior fieri potest, quantum Justitia patitur: Justitia autem lædi non videtur, quando inæqualitas vel constituitur ex voluntaria liberalitate, vel compensatur aliunde. (a) Ut in totum donationis causâ contrahatur societas, natura contractus non patitur: (b) ut melior conditio uni ex sociis ex liberalitate offeratur, natura contractus non impedit. (c) Sicuti autem voluntaria liberalitas, ita etiam pactum, quo compensetur aliqua inæqualitas, substantiam societatis non evertit; modò non in totum recedatur à communione, renuntians do omni lucro, excludendo omne damnum.

(a) Pari modo loquimur de Emptione-Venditione, cujus substantia requirit rem pro certo pretio tradendam. Non potest quidem per pactum emptioni adjectum profus semoveri omnis res, omne pretium, omnis traditio: hæc tamen varias alterationes per pacta patiuntur. Licet enim contractus non valeat, si universa venditio donationis causa fiat, viliori tamen pretio, quod merci æquale non sit, res vendi potest. l. 38. ff. de contrah. empt. Licet venditor à re tradenda se planè liberare non possit, adstringere tamen emptorem potest ad retrovendendum.

(b) L.

(b) *L. 5. §. 2. ff. pro socio. l. 16. §. 1. ff. de Minorib. l. 32. §. 24. ff. de donat. int. vir. & ux. l. 35. §. 5. ff. de donat. mort. caus.*

(c) Talis liberalitas non quidem præsumitur in contractu oneroso: si tamen ex adjecto pacto inæqualitas, cujus compensatio non clarè apparet, induci videatur, censetur contrahens habere prudentem rationem sibi præjudicandi, quam examinare non tenetur alter, cum quo contrahitur, modò omnia fiant bona fide, absque fraude & ignorantia. (§. 16.)

§. 102.

Sicuti finita Societate id commodi sentiunt socii, ut actu percipiant lucrum; vel id incommodi, ut actu sustineant damnum: ita durante Societate, commodum socii sentiunt ex spe lucri; incommodum ex periculo damni. Sicuti autem actualis perceptio lucri, vel actualis tolerantia damni, non quidem prorsus excludi, variis tamen modis alterari potest: ita etiam commodum ex spe lucri, incommodum ex periculo damni, durante Societate non omnino femoveri potest, minui tamen & augeri liberè potest, vel donationis causa, vel per pacta compensatoria.

§. 103.

Bene secernenda est *Justitia Contractus à Natura Contractus*. In omni conventionione requiritur *Justitia & Æqualitas*: interest tamen, an intra hujus, an intra alterius contractus limites, *Justi regulæ* observentur. Si ego intendo tibi vendere equum meum, tu autem ejusdem valoris bovem mihi reddas; nulla inducitur inæqualitas: emptio tamen non celebratur. Unde rejicere possum bovem tuum, non quòd equum meum inde ad æqualitatem compensatum non credam, sed quòd compensatio non fiat juxta *leges Emptionis à me intentæ*, cujus substantia requirit pretium pecuniarium. Eadem ratione contingere potest, ut cuidam conventioni imponatur nomen Societatis, ea tamen adjiciantur pacta, quæ licet inæqualitatem fortè non

Diff. III.

G

indu-

inducant, evertunt tamen substantiam Societatis, & conventionem illam ad aliud contractuum genus transferunt. Salva autem Societatis substantia, *lex contractus servabitur*, (a) modò pactum honesti, justique limites non transgrediatur. Ut hæc doctrina bene percipiatur, juvat nonnulla pacta, Societati adjici solita, recensere.

(a) *L. 24. in fin. ff. depositi.*

§. 104.

Art. 3.
DE PACTIS
SOCIETATIS
ADJICI
SOLITIS.
*Iniquum
est pactum
Societatis
Leonina.*

Pactum, vi cuius unus sociorum sit tantummodo particeps damni, non verò particeps lucri, repugnat Societati, quæ præcipuè communis lucri faciendi gratia contrahitur. Si quis autem prudentem rationem habeat totum periculum in se suscipiendi absque ulla spe lucri, actus erit liberalitatis, qualem etiam exhibet fidejussor, nequaquam autem erit Societas, nisi iniqua & per se nulla, quam leges *Leoninam* dicunt. (a) Verba legis admetior: *Aristo refert Cassium respondisse Societatem talem coiri non posse, ut alter lucrum tantum, alter damnum sentiret: Et hanc societatem leoninam solitum appellare: Et nos consentimus, talem societatem nullam esse, ut alter lucrum sentiret, alter verò nullum lucrum, sed damnum sentiret; iniquissimum enim genus Societatis est, ex qua quis damnum, non etiam lucrum spectet.* Multi Auctores nimis liberaliter abutuntur appellatione Societatis *Leoninae*, ut hoc nomine infament conventiones sibi non probatas. Nos in hæremus verbis & menti legis, & sub nomine *Leoninae* Societatis eam rejicimus, in qua alter *lucrum tantum* sentit, alter nullum lucrum, sed *damnum tantum*. (b) Idem tamen dicendum esset, quando ad eludendam legem concederetur alicui modicissimum lucrum, quod nullam cum damno proportionem haberet. (c)

(a) *L. 29. §. 2. pro socio.* Appellatio hæc desumitur ex Apologo Leonis, Asini & Vulpis. Cùm enim Asinus communem ex venatione prædam æquis partibus divideret, Leo, licet periculum nullum subierit, hanc tamen æqualem divisionem indignatus, Asinum dilaniavit: Vulpes verò ex hac Socii sui calamitate, leges

ges hujus Societatis edocta, ferme totam prædam reliquit Leoni, vix minima parte sibi relicta, unde & laudem à Leone retulit.

(b) Duplici modo iniri posset hæc Societas Leonina: uno modo, ut Societate finita unus damnum, quod computatis omnibus emerfisse constabit, solus ferat: alter verò in casu felicis negotiationis omne lucrum, quod deductis expensis superest, reportet, juxta explicationem terminorum supra traditam. (§. 94.) Alio modo, & fortè magis ad mentem allegatæ *Legis 29.* Leonina Societas contrahitur, quando commoda omnia, quæ durante Societate obveniunt, unus ad se rapit, omnibus incommodis in alterum rejectis. E. G. in casu posito §. 98. *not. a.* Si lucrum Francofurtense pertineret ad solum Sempronium: damnum Auguſtanum ad solum Cajum.

(c) *Si quis conduxerit nummo uno, conductio nulla est: quia & hoc donationis instar inducit. l. 46. ff. locati.* Idem ex paritate rationis dicitur de Emptione. Unde quando Venditio pro uno nummo probari videtur, *l. 66. ff. de jur. dot.* eodem sensu fortè istud intelligitur, quo apud Romanos in usu fuerant imaginariæ venditiones. *princ. Inst. de testam. ord. & §. 6. Inst. quib. mod. jus patr. potest. solv.*

§. 105.

Societati potest pactum adjici, vi cujus conferens pecuniam, altero conferente operam, extrahat soluta societate pecunias omnes in sortem datas, residuo dein lucro inter socios diviso; nam lucrum, cujus gratia instituitur societas, non intelligitur, nisi sorte deducta, quæ in lucro non est. (§. 94.) Ex adjecto tali pacto intelligitur, non ipsas pecunias esse communicatas, sed solam earum utilitatem & fructum: dominium autem pecuniarum manere apud solum conferentem. (a) Pereunte igitur inutiliter pecunia, perit illa soli domino conferenti: consumpta in emendas merces pecunia, acquirit dominus pecuniæ dominium mercium: deficiente ad finem societatis lucro, recipit ille quidem suas pecunias, aut comparatas ex iis merces; detrimentum tamen habet uterque, dum unus perdit suam industriam, quam

fustum potest esse pactum de retinendo,

quam frustra adhibuit : alter perdit emolumentum , quod ex usu pecuniæ sperare potuisset , si in societatem non contulisset.

(a) Per hoc etiam , societas differt à Mutuo , quòd in Mutuo transferatur plenum dominium pecuniarum in mutuatarium : in societate verò vel plenè retinetur , vel solummodo commune fit dominium pecuniarum alteri socio. Nam *nemo societatem contrahendo, rei suæ dominus esse desinit. l. 13. §. 1. ff. de prescript. verb. nempe in totum, ut addit Glossa, in partem autem desinere potest.*

§. 106.

Vel communicando dominio sortis.

Vicissim potest adjici pactum , vi cujus soluta societate , omne quod superest , non deducta sorte dividatur inter socios , quorum unus pecunias , alter operam contribuerat. Nam tali casu censetur ipsum pecuniæ dominium commune fieri , cum alterius industria fortè adeò sit pretiosa , ut pecuniis in sortem collatis æquivaleat , & sors confletur ex pecunia unius & industria æstimata alterius. Unde sicut industria istius , sic pecunia illius consumpta per negotiationem censetur , remanente communi lucro , quale existimatur , quidquid superest , etiam non detracta sorte. (a) Si autem ratione societatis ultra perditam sortem , damnum focii passi sint , æqualiter ab utroque hoc erit ferendum , nisi aliud inter ipsos convenerit.

(a) Hac ratione conciliantur Doctores , qui variè resolvunt questionem de sorte extrahenda ab eo , qui pecuniam contulit , uti videre est apud FACHINÆUM *Controv. Jur. l. 2. c. 94. 95.*

AZOR *Inst. Moral. p. 3. l. 9. c. 3.*

LEOTARD. *de usur. quest. 31. an. 29.*

GIBALIN. *de usur. lib. 5. c. 2. art. 6.*

Nempe res tota deducitur ad diversum modum contrahendi , cum uterque hic modus possit esse justus & legitimus , nec naturæ societatis repugnet : in dubio tamen præsumitur , esse ita conventum , ut sors salva maneat illi , qui eam contulit. Ita decidit SIXTUS V. Pontifex in *Const. detestabilis. 45. apud Cherubin. tom. 2. ubi vult, ut si finita societate ipsum capitale extat, ei*

ei qui illud in sortem contulerit, restituatur, nisi socio recipienti fuerit communicatum, aut aliter inter ipsos contrahentes, super eo legitime conventum sit.

§. 107.

Potest convenire, ut quis lucri partem ferat, de damno non teneatur. (a) Tale pactum non repugnare substantiæ societatis, aperte decidunt leges: neque nos aliam naturam contractuum Romani Juris fingere possumus, quàm qualem tradunt leges Romanæ. Nempe per tale pactum non totum receditur à communionem, cum partem lucri uterque ferat, cujus potissimum causa societas quæritur. Quòd autem alter à damni periculo immunis præstetur, id ea ratione censetur fieri, ut altero hac conditione in societatem pertracto, societatis scopus, scilicet uberior quæstus, certius & plenius obtineatur. Adjuvari igitur societatem, non destrui, hoc pacto censemus. Nam onus sustinendi æquale damnum, quod ordinariè ratione societatis incumbit, abunde sentiri etiam ab eo, qui damni expers dicitur, re bene perpensa semper deprehendemus, eo ipso quòd inæqualitas per ejusmodi pactum inducta debeat aliunde compensari. Nam id curandum, ne lædatur *Justitia* contractus. Stat autem æquitas hujus pacti vel in liberali remissione sui Juris, vel in singulari utilitate aut necessitate alienæ industriæ, reive alterius collatæ, ut tanta sit opera, reive collata, quanti est periculum damni; & malit quis omne periculum in se suscipere, quàm eadem carere. Consequenter sentit onus communis periculi etiam ille, qui pro amovendo periculo aliquid æquipollens substituit.

(a) *L. 29. §. 1. ff. pro socio. §. 2. Inst. de societ.* ubi optimè advertit Imperator, ejusmodi pactum ita intelligendum esse, ut si in alia re lucrum, in alia damnum illatum sit; compensatione facta, solum quod superest, intelligatur luero esse. (§. 94.)

§. 108.

*Pactum de
lucro, in-
telligitur
etiam de
damno.*

Si inæquales partes lucri per pactum fuerint expressæ, de damno autem nihil dictum sit, partes conventæ etiam ad damnum pertinent, & vicissim. (a) Sicuti enim talis proportio lucri & damni tunc servanda est, quando inæqualitas partium ex ipsa natura Societatis oritur: (§. 98.) ita etiam proportio hæc obtinere debet, quando inæqualitas partium ex pacto provenit.

(a) §. 3. *Inst. de Societ.*

§. 109.

*Societas
est contra-
ctus, per
quem pe-
cunia col-
locatur ad
lucrum.*

Ad præsens institutum ista sufficiant, ex quibus deducitur, Societatem annumerari illis Contractibus, de quibus SS. Pontifex BENEDICTUS XIV. in literis suis Encyclicis dicit, posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ à mutui natura contractus, rectè collocari & impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda. (*Diff. I. §. 8.*)

§. 110.

*Præter-
mittitur
Societas
officiorum:*

Nolumus autem ad singulares Societatum species descendere, qualis est *Societas Officiorum*, vi cujus in locis illis, ubi officia sunt vendibilia, plures conferunt pecunias ad emendum ejusmodi officium, cujus dein fructus pro rata collatæ pecuniæ à singulis percipiuntur: vel Officialis, qui jam emit officium, alium quendam, à quo pecuniam ad alios usus accipit, adsciscit in socium, & communionem fructuum atque emolumentorum officii. Hæc Societas fere in tota Italia, & præsertim in officiis Curia Romanæ viget, singularibusque Pontificum Constitutionibus ordinatur, ut meritò recenseri possit inter Contractus veteribus incognitos, per quos pecunia collocatur ad lucrum.

Videri potest AZOR *Inst. Moral. p. 3. l. 9. c. 8. seqq.* SCACCIA *de Commerc. §. 1. q. 1. à n. 260.* FILLIUCIUS *Tom. 2. tr. 38. de Contract. c. 6. Card.*

Card. de LUGO *De F. & F. disp. 30. sect. 5.* BONACINA
Tom. 2. de Contract. disp. 3. q. 6. p. 6. NICOLIUS *Lucubrat. utr.*
Fur. lib. 3. tit. 26. à n. 10. Card. de LUCA *tom. 3. tr. 4. part. 4.*
de Societate officii. ubi discurs. 12. traditur compendium materiae
 de Societate officiorum.

Fulissimè FRANCISC. CASTRACANIUS *tract. de Societatibus,*
quæ fiunt super officiis Romana Ecclesia. Ubi in *præfat. n. 5.* notat,
 Juris-Consultos priorum temporum de istis Societatibus nil pe-
 nitus statuisse, quia tempore, quo leges conditæ fuerunt, penitus
 incognitæ erant, & leges situatæ sub titulo ff. & C. pro Soc. quæ
 de Societatibus loquuntur, nihil commune fere habeant cum his
 Societatibus.

§. III.

Multo magis abstinemus ab examinanda Societate ani- *Ac contra-*
 malium, quam vocant contractum *Socidæ*, quo pecudum *ctus Soci-*
 usus pro viliori mercede annua, aut certa fructuum parte *dæ.*
 alicui conceditur ea lege, ut si quæ illarum pereant, acci-
 piens vel alias in earum locum substituat, vel æstimationem
 præstet. Contractus enim iste, qui potius accedit ad Lo-
 cationem, neque lucrum immediatè ex pecuniis præstat, ad
 præsentem Dissertationem non videtur pertinere. Valde
 tamen frequens est in Germania, ubi ejusmodi pecudes vo-
 cantur *ferreæ*.

Videatur CONRAD. A SUMMENHART *de Contract. quest. 88. seqq.*
 GIBALINUS *de Usuris. lib. 5. c. 2. art. 6. Consectar. 4. & 5.*
 M"LLERUS *ad Struvium in Pandect. Exercit. 24. Thes. 14. lit. G.*
 FRANC. GENETTUS *Theol. Moral. tom. 1. tract. 4. cap. 13.*
 CHRISTIAN. WOLFIUS *de Fur. Nat. p. 4. à §. 1303.*